

K PALEBNÉMU PŘEDSTIŽENÍ NEPŘÍTELE VE STŘETNÉM BOJI

Již v minulosti platilo, že ta strana, které se podařilo v boji nepřítele předstihnout, získala určité výhody, kterých mohla v další činnosti využít a usnadnit si plnění bojového úkolu. Suvorov, když hodnotil význam času v boji, říkal: „Jedna minuta rozhoduje o výsledku bitvy, jedna hodina o výsledku tažení, jeden den o osudu říše... Nepracuji s hodinami, ale s minutami.“ (Petruševskij, Generalissimus kněz Suvorov, sv. 3, str. 33.)

V soudobém boji nabylo předstižení nepřítele největšího významu ve **střetném boji**. Zásady Polního řádu u žádného jiného druhu boje nezdůrazňují tak jednoznačně význam předstižení nepřítele k dosažení úspěchu, jako právě u střetného boje (Vševojsk-1-1, čl. 182).

Obecným **cílem předstižení** nepřítele v boji je zahájit nebo uskutečnit určitou činnost, o kterou usiluje i nepřítel, dříve nežli on, a tím získat nad ním výhodu při zahájení nebo vedení boje.

Předstižení je nerozlučně spojeno s faktorem času, je výrazem pro označení výsledku boje o čas, který je vymezen pro splnění určité činnosti, ~~pro obě~~ strany vzájemně protikladné a v dané době pro dosažení úspěchu významné.

Cílem předstižení nepřítele ve **střetném boji** je vytvořit výhodné podmínky pro porážku stejně silného nebo i silnějšího, ale k boji nepřipraveného protivníka. Toho **dosahujeme** zničením (rozbitím) nejdůležitějších prvků sestavy nepřítele předstihujícími jadernými údery a údery letectva, předstižením nepřítele v palebném napadení klasickými prostředky, v ovládnutí výhodné čáry (prostoru) pro rozvinutí hlavních sil a předstižením nepřítele v jejich zasažení k rozhodujícímu úderu.

Praktický význam předstižení nepřítele v rozhodujících činnostech ve střetném boji spočívá především v tom, že je klíčem k řešení změny vyrovnaného poměru sil a prostředkem ke zmocnění se iniciativy.

Při zahájení střetného boje za vyrovnaného poměru sil v situaci, kdy žádná ze stran by k jeho změně nevyužila předstihující činnosti, by podle teoretických předpokladů docházelo v jeho průběhu k postupnému snižování počtů obou stran, až ke vzájemnému zničení, bez vítěze. V praxi tomu tak nebude, protože působí řada dalších činitelů, které početní poměr sil „opravují“ a v souhrnu vytvářejí konkrétní bojovou sílu každé strany. (Bojová síla je jednota materiálních prostředků a duševních sil vojsk, jednota jejich kvantitativních a kvalitativních stránek — viz Savkin V. E., Osnovnyje principy operativnogo iskusstva i taktiki, Moskva 1972, str. 147.) Přesto by ale mohlo dojít k procesu zdoluhavého vyčerpávání obou stran, aniž by se některé z nich podařilo zmocnit iniciativy.

Proto má ve střetném boji mimořádný význam pro dosažení úspěchu **rychlá změna** v poměru sil ve vlastní prospěch.

Změny poměru sil ve střetném boji můžeme v podstatě dosáhnout dvěma způsoby:

Za prvé, **ničením nepřítele** v rozsahu podstatně větším, než on je schopen ve stejné době ničit nás. To je při vyrovnaném poměru sil možné jen při zisku a plném využití doby předstížení.

Za druhé, **rychlým manévrem**, kterým přivedeme do prostoru střetnutí další síly a které bez zdržení zasadíme do boje.

Rozhodující je první způsob, zejména ničení nepřítele předstihujícími jadernými údery. Avšak úplného zničení nepřítele lze zpravidla dosáhnout jen dovedným využitím obou způsobů.

Cíl a podstata palebného předstížení

Na průběh a výsledek střetného boje má podstatný vliv dosažení výrazné změny výchozího vyrovnaného poměru sil hned při zahájení střetného boje. Takové změny dosáhneme zejména **předstížením v palebném napadení**, které zahrnuje: jaderné údery vedené prostředky nadřazeného a organickými prostředky divize; údery podpůrného letectva, popř. organických bitevních vrtulníků divize (jestliže je má); palbu děl, raketometů a minometů.

Možnosti divize v palebném napadení budou vždy omezené, z čehož nutně vyplývají i omezené možnosti v dosažení změny poměru sil. Proto pro palebné předstížení pečlivě vybíráme nejdůležitější objekty a cíle v sestavě nepřítele za přesunu a rozvinování nepřítele, jejichž vyřazením dosáhneme největšího zisku.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, že k zabezpečení průlomu nepřátelské obrany bylo zapotřebí vytvářet na jeho úsecích převahu na taktickém stupni 2 až 12:1, v závislosti na konkrétních podmínkách (Kolganov K. S. a kol., Vývoj taktiky Sovětské armády v letech Velké vlastenecké války, Praha 1959, str. 130). Při zahajování protiztečí byl poměr sil zpravidla vyrovnán — 1:1 (str. 373). Budeme-li vycházet z těchto zkušeností a z poměrů sil dosahovaných v útočném boji v soudobých cvičeních, které se při používání jaderných zbraní pohybují kolem 2 až 3:1 ve prospěch útočníka, můžeme vyslovit předpoklad, že k **dosažení úspěchu ve střetném boji je nezbytná jeho rychlá změna v náš prospěch na jeho počátku v rozmezí hodnoty alespoň 1,4 až 1,6.**

Důležité je dosažení **rychlé změny**, která ve střetném boji plní funkci výhody výchozího poměru sil.

Jestliže totiž jedna ze stran při zahájení palebného boje je silnější než druhá (disponuje větším počtem rovnocenných bojových jednotek), pak u této strany se od určitého okamžiku přestanou projevovat podstatné ztráty, zatímco slabší strana začne rychle slábnout až do úplného vyčerpání (vyřazení).

Tento proces si můžeme ukázat na příkladě závislosti poměru sil stran (počtu bojových jednotek) na době boje při dvou různých koeficientech převahy – viz tabulku.

Tabulka

Závislost změny poměru sil na době boje

A/B \ t		0,2	0,4	0,6	0,8	1,0	1,5
x	1,2	1,09	1,25	1,57	2,22	4,15	absolut.
	1,5	1,38	2,10	8,0	absolut.		

A/B = počet bojových jednotek jedné a druhé strany
x = koeficient převahy jedné strany nad druhou (podíl A/B)
t = doba vzájemného ničení (vyjádřená v symbolické hodnotě)

Z tabulky vyplývá, že v boji po čase 0,6 zvýší strana A svoji převahu na 1,57násobek (při počátečním koeficientu 1,2) a na 8násobek strany B (při počátečním koeficientu 1,5). Po čase 1,5 nebo 0,8 bude strana B zcela zničena (Anurev I., Tatarčenko A., *Primenenije matematičeskich metodov v voennom dele*, Moskva 1967).

V příkladě uvedený proces změny poměru sil se v reálném boji prosazuje jako tendence. Přesto dokazuje nutnost předstihovat nepřítele nejen v zahájení, ale i v potřebném rozsahu palebného ničení.

Nejrychleji lze dosáhnout změny poměru sil při maximálním snížení vlastních ztrát a dosažení nejvyšších ztrát u nepřítele. Z toho vyplývá, že **optimální situace nastane při absolutním předstížení nepřítele, kdy my zahájíme a uskutočňujeme jeho ničení, aniž on může adekvátně reagovat, tzn., že změna poměru sil v náš prospěch probíhá nejrychleji. V tom je jádro významu palebného předstížení ve střetném boji.**

Velikost změny poměru sil, které dosáhneme při předstížení v palebném napadení, je závislá na délce doby, po kterou budeme moci „beztrestně“ ničit nepřítele, a na důležitosti objektů (cílů), které se nám podaří v této době u nepřítele vyřadit.

Proto můžeme vyvodit závěr, že **cílem palebného předstížení nepřítele ve střetném boji je dosáhnout rychlé změny poměru sil co nejefektivnějším palebným ničením nejdůležitějších objektů (cílů) nepřítele.**

Podstatou palebného předstížení nepřítele ve střetném boji je boj vstřícně se přibližujících uskupení o dřívější zahájení a účinnější vedení palebného napadení jedné strany proti druhé s cílem způsobit protivníkovi rozhodující ztráty palbou v době, ve které nemůže palbu přiměřeně opěťovat.

Způsoby palebného předstížení ve střetném boji

Abychom mohli cílevědomě usilovat o vytvoření co nejvýhodnějších podmínek pro palebné předstížení nepřítele, musíme znát a ovládat způsoby jeho možného dosažení.

V principu můžeme nepřítele předstihovat dvěma způsoby:

Za prvé, naše palebné prostředky mají větší dostřel, a proto se nepřítel v průběhu vzájemného přibližování dostane do jejich účinného dostřelu dříve, než je sám schopen nás zasahovat. Označme si takový způsob pracovním pojmem „**technické**“ předstížení — umožňované rozdíly v dostřelu proti sobě bojujících palebných prostředků, čili objektivním faktorem.

Za druhé, obě strany jsou ve vzájemném dostřelu palebných prostředků, ale nepřítel nemůže tohoto dostřelu z různých důvodů využít — chybí mu údaje o objektech (cílech), bylo mu narušeno velení, opozdil se v zaujetí palebných postavení apod. Označme si takový způsob pracovním pojmem „**taktické**“ předstížení — umožňované rozdíly v úrovni vojenského umění velitelského sboru a vojsk, čili subjektivním faktorem.

Doba předstížení v palebném napadení nepřítele

Oba způsoby umožňují „beztrestně“ ničit nepřítele v určitém časovém úseku, vymezeném dobou zahájení našeho palebného napadení a okamžikem, kdy nepřítel získal možnost nám adekvátně palebně odpovědět. Tento časový úsek můžeme nazvat „dobou předstížení“ a definovat ji takto:

„Doba předstížení v palebném napadení nepřítele je časový úsek, ve kterém jedna strana je napadena palebně stranou druhou, aniž by strana napadená měla možnost v téže době přiměřeně palebně odpovědět.“

Slovu „přiměřeně“ rozumím tak, že nám jde o vyjádření doby předstížení v palebném souboji prostředků stejného, srovnatelného typu.

Se vzrůstající délkou doby předstížení v palebném napadení narůstají i možnosti a celkový výsledný efekt palebného předstížení.

Na dobu palebného předstížení při střetnutí stran nepohlížím absolutně, protože ve stejné době mohou tyto strany proti sobě působit různými palebnými prostředky, z nichž každý má svoji vlastní možnou dobu palebného předstížení. Navíc palebného předstížení se budou zúčastňovat prostředky nadřazeného, které převyšují organické možnosti bojujících stran. V tom je jedna ze složitostí celého problému palebného předstížení, která jen potvrzuje aktuálnost potřeby jeho teoretického zkoumání.

Již v pojetí podstaty palebného předstížení jsem ukázal, že nejde jen o časový zisk, ale především o předstížení v dosahovaném efektu ničení protipůsobícího nepřítele. Tudíž i **zkoumání časového zisku musíme úzce spojovat se zkoumáním způsobů jeho nejefektivnějšího využití k ničení nepřítele.**

Doba „technického“ předstížení v palebném napadení

Základní podmínkou možného vzniku „technického“ předstížení je, aby bojující strany se k sobě přibližovaly ze vzdáleností, které přesahují vzájemný dosah jejich organických (posilových) palebných prostředků. Při zkoumání

doby „technického“ předstižení vycházím proto ze zjednodušené modelové situace, ve které dochází ke střetnutí stran po přesunu z hloubky, při eliminaci zásahů prostředků nadřazených.

Za těchto podmínek je **doba předstižení** příslušného palebného prostředku určena zejména těmito srovnatelnými faktory bojujících stran:

1. Maximálním účinným dostřelem palebného prostředku.
2. Místem jeho začlenění v pochodové sestavě.
3. Rychlostí vzájemného přibližování stran.
4. Minimální dobou nezbytnou k dosažení pohotovosti k zahájení palby při rozvinutí z chodu.
5. Dalšími takticko-technickými parametry palebného prostředku.

Nejdříve se mohou přibližující se strany vzájemně napadat prostředky, které mají největší dostřel, a v závislosti na dalším přiblížení se postupně zapojují další palebné prostředky s kratším dostřelem. Tento fakt nás vede k vymezení doby předstižení u jednotlivých druhů (typů) palebných prostředků a ukazuje i možnosti eliminovat nevýhody „kratšího“ typu palebného prostředku zasazením prostředku s větším dostřelem do sestavy pro přiblížení.

Při podstatných rozdílech v maximálním **dostřelu** palebných prostředků téhož druhu, při jinak vyrovnaných ostatních parametrech zbraně, je doba „technického“ předstižení určena **podle rozdílu v maximálním účinném dostřelu**, což vyjadřuje tento vztah:

$$T_d = \frac{r_1 - r_2}{v} \cdot 60 \quad (1)$$

kde T_d = doba předstižení podle rozdílu v maximálním účinném dostřelu, min.

r_1 = maximální účinný dostřel vlastního palebného prostředku, km

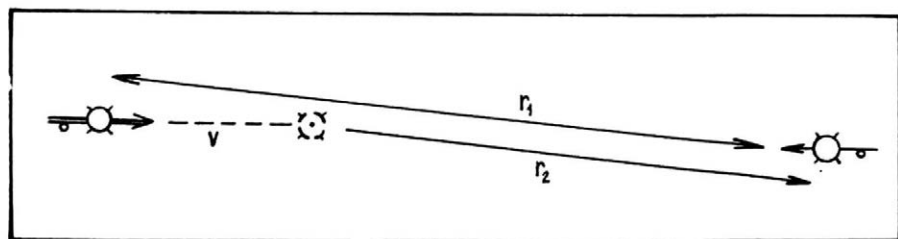
r_2 = dto u nepřítele, km

v = rychlost přibližování (přesunu) palebného prostředku, který má kratší dostřel, km/h

Pozn.: při kladném výsledku předstihujeme my, při záporném výsledku předstihuje nepřítel.

Strana, která má větší dostřel palebného prostředku, této výhody plně využije (z hlediska „technického“ předstižení) jen za předpokladu, že zaujme palebné postavení tak, aby v okamžiku, kdy nepřítel vstoupí do okruhu účinného dostřelu, mohla zahájit palbu. Bude-li však tato strana dále pokračovat

Grafické vyjádření faktorů ke vzorci 1

Obr. 1

v postupu, bude se doba „technického“ předstižení neustále zkracovat a zanikne za dobu $\{t\}$ v minutách (v absolutní hodnotě):

$$t = \frac{r_1 - r_2}{v_1 + v_2} 60 \quad (2)$$

kde $v_1 + v_2$ = sumární rychlost vzájemného přibližování stran v km/h.

Existují-li podstatné rozdíly nejen v maximálním účinném dostřelu, ale i v dalších parametrech (doba zaujetí palebného postavení, doba přípravy k odpálení nebo k zahájení palby aj.), musíme je při zjišťování doby palebného předstižení rovněž vzít v úvahu.

Doba „taktického“ předstižení v palebném napadení

Jestliže při plánování použití palebných prostředků o velkém dosahu (raketové jaderné prostředky) nemusíme podrobně hodnotit **pravděpodobnou čáru střetnutí**, tak pro plánování paleb dělostřelectva bude tato čára jedním z určitých faktorů, např. pro volbu jeho palebných postavení.

Vzdálenost palebných postavení palebných prostředků od čáry střetnutí určuje velitel (na návrh odborného náčelníka) divize (pluku) podle taktické situace, předpokládaného palebného úkolu, takticko-technických parametrů palebného prostředku, terénu a dalších faktorů. Přitom bude úsilí zpravidla zaměřeno na dosažení „taktického“ předstižení, a to zejména tehdy, kdy rozdíl v maximálním dostřelu neposkytuje dostatečný efekt a můžeme odůvodněně předpokládat, že ani nepřítel nebude zaujímat palebná postavení na hranicích maximálního dostřelu, ale v prestorech vhodných pro nejúčinnější dostřel před čáru střetnutí.

Za této situace nebude pro délku doby předstižení limitující rozdíl v maximálním dostřelu, ale časový zisk, který vyplyne z dřívějšího zaujetí palebných postavení oproti nepříteli.

Při zhruba vyrovnaných parametrech zaujetí palebných postavení z chodu a přípravě k palbě bude pro délku doby „taktického“ předstižení určující charakter a velikost rozdílu doby potřebné k přesunu do určeného prostoru palebného postavení z výchozí sestavy při přibližování do střetného boje.

Dobu předstižení podle rozdílu v době dosažení palebných postavení vypočteme podle vzorce:

$$T_p = \left[\left(\frac{D - S - d_2}{v_2} \right) - \left(\frac{S - d_1}{v_1} \right) \right] 60 \quad (3)$$

kde T_p = doba předstižení, min.

D = vzájemná výchozí vzdálenost k sobě se přibližujících stran, km

S = vzdálenost čáry střetnutí (skutečné nebo předpokládané) od čela vlastního palebného prostředku, km

d_1 = vzdálenost palebného postavení vlastního palebného prostředku od čáry střetnutí, km

d_2 = dto u nepřítel, km

v_1, v_2 = průměrné rychlosti přibližování (pochodu) stran, km/h

Poznámka:

Je-li T_p větší než 0, máme naději na předstížení nepřítele. Je-li T_p menší než 0, lze předpokládat časový zisk u nepřítele, při $T_p = 0$ je pravděpodobné současné zaujímání palebných postavení u obou stran. (Krysanov V., Ognevoje upreždenie protivnika, Vojennoj vestnik 5/1973.)

Nebudou-li parametry palebných prostředků, které limitují velikost potřebné doby na rozvinutí a zaujetí palebného postavení a na přípravu k palbě u obou stran vyrovnané, rozdíl jejich hodnot nám prodlouží nebo zkrátí vypočtenou dobu předstížení (T_p).

Dobu předstížení podle rozdílu v době potřebné k dosažení a zaujetí palebného postavení a na přípravu k palbě vypočteme podle upraveného vzorce 3:

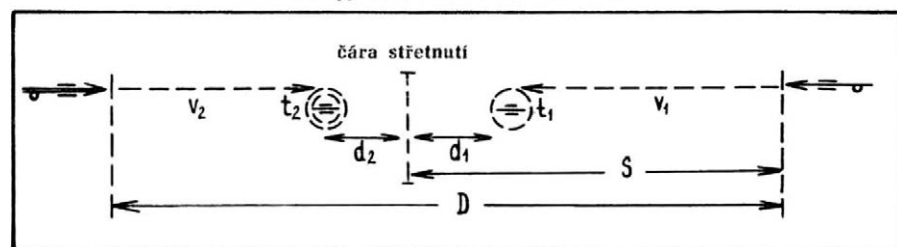
$$T_p = \left[\left(\frac{D - S - d_2}{v_2} + t_2 \right) - \left(\frac{S - d_1}{v_1} + t_1 \right) \right] 60 \quad (4)$$

kde T_p = doba předstížení, min.

t_1 = doba na rozvinutí a zaujetí palebného postavení z chodu a na přípravu k palbě u vlastního palebného prostředku, hodin

t_2 = dto u nepřítele, hodin

Grafické vyjádření faktorů ke vzorci 3 a 4

Obr. 2

V článku jsem se pokusil definovat dobu palebného předstížení ve střetném boji, ukázat, které faktory určují její velikost, a objasnit způsob „technického“ a „taktického“ předstížení. Znalost a správné pochopení těchto faktorů umožňuje veliteli a štábu divize (pluku) cílevědomě řídit přibližování vojsk k nepříтели a vytvářet výhodné podmínky k dosažení palebného předstížení při zahájení střetného boje.

Čím větší ztráty způsobíme nepříтели v době předstížení, tím nižší budou jeho bojové možnosti v dalším průběhu boje a my můžeme dosáhnout úspěchu s relativně menším vynaložením sil a prostředků a v kratší době.

Význam palebného předstížení ve střetném boji si můžeme ilustrovat na výsledcích výzkumné hry ke střetnému boji svazků v podmínkách nepoužívání jaderných zbraní, která proběhla ve VA Frunze v Moskvě. Při předstížení nepřítele v zahájení dělostřelecké palby o 10 minut je možné umlčet 70–80 % jeho dělostřeleckých baterií a vyřadit 30–40 % živé síly a palebných prostředků praporů prvního sledu. Naopak, při opožděném zahájení palby o 10 minut můžeme umlčet již jen 15–20 % dělostřeleckých baterií a ztráty praporů prv-

ního sledu nepřevyšší 15—20 % (viz Bojevyje dejstvija vojsk bez primenenija sredstv massovogo poraženija, VA Frunze, Moskva 1965, str. 107).

Výsledek výzkumné hry přesvědčivě dokazuje, že **palebné předstižení nabývá svého praktického významu až od určité, dostatečně veliké doby předstižení, která umožňuje uskutečnit účinný rozsah ničení nebo umlčení nepřítele.** Na druhé straně ukazuje, že v předstižení na taktickém stupni jde řádově o minuty, což je ještě výraznější v podmínkách používání jaderných zbraní.

Předstižení nepřítele v palebném napadení ve střetném boji je vážným a složitým problémem. Článek jsem zaměřil k objasnění jen základního vlivu faktorů času a prostoru z vševojskového hlediska. Úspěch v předstižení podmiňuje řada dalších faktorů, jako předstih v průzkumu, v rozhodování, v kvalitě palebných prostředků aj. Úspěch v palebném předstižení, zejména v jaderných úderech, předurčuje v rozhodující míře výsledek celého střetného boje. Proto je soustavné řešení problému palebného předstižení ve střetném boji jedním z aktuálních úkolů teorie a praxe taktiky.